

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Resistance against the Achaemenid Empire: the Egyptian Rebellions of 521 and 487/86 BC

Wijnsma, U.Z.

Citation

Wijnsma, U. Z. (2023, February 15). *Resistance against the Achaemenid Empire: the Egyptian Rebellions of 521 and 487/86 BC*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3563357>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3563357>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Samenvatting

Titel: Verzet tegen het Achaemenidische Rijk. De Egyptische opstanden van 521 en 487/86 v.C.

Het Achaemenidische of Perzische Rijk (ca. 550-330 v.C.) strekte zich op zijn hoogtepunt uit van Macedonië in het westen tot Afghanistan in het oosten en van Georgië in het noorden tot Soedan in het zuiden. Aangezien er nog nooit een groter rijk bestaan had, wordt het ook wel het eerste “wereldrijk” genoemd. Vanaf 526 v.C. maakte ook Egypte deel uit van dit rijk. Het land werd veroverd door de Perzische koning Cambyses II, die een einde maakte aan de Saïtische Dynastie (ca. 664-526 v.C.), wier koningen de Nijldelta en de Nijlvallei bijna anderhalve eeuw geregeerd hadden. Gedurende de Perzische Periode die volgde, werd Egypte bestuurd door Perzische gouverneurs. Zij moesten niet alleen voor de stabiliteit van Egypte zorgen, maar ook voor de toestroom van arbeiders, voedsel en materiele goederen naar het centrum van het rijk in Zuidwest-Iran. Sommige Egyptenaren werkten hieraan mee en bekleedden belangrijke posten binnen het nieuwe regime. Anderen verzetten zich. Zoals de titel aangeeft, focust het huidige proefschrift op het tweede element: het bestudeert twee Egyptische opstanden die aan het begin van de Perzische Periode uitbraken, respectievelijk in 521 v.C. en 487/86 v.C.

Dat delen van de Egyptische bevolking soms in opstand kwamen tegen het Perzische Rijk is breed bekend. Over het algemeen duurden de opstanden een aantal maanden of jaren. Ze werden gekenmerkt door georganiseerd en gewelddadig verzet en mondden dikwijls uit in de kroning van een inheemse man als farao van Egypte. Naast de opstanden van 521 en 487/86 v.C. vonden er ook revoltes plaats in ca. 463 en 404 v.C. Naar aanleiding van laatstgenoemde werd Egypte zelfs een paar decennia onafhankelijk van het Perzische Rijk. Toen de Perzen het land terug veroverden in ca. 343 v.C. steunden sommige Egyptenaren wederom een inheemse koning. Er zijn weinig Perzische provincies die voor meer problemen zorgden dan Egypte. Desalniettemin zijn er maar een handvol studies aan de Egyptische opstanden gewijd. Dit geldt in het bijzonder voor de opstanden van 521 en 487/86 v.C., dat wil zeggen de vroegste periodes van Egyptisch verzet tegen het Perzische regime. Dit is om twee redenen betreurenswaardig. Ten eerste moeten de opstanden van 521 en 487/86 v.C. invloed hebben gehad op het Perzische beleid in Egypte en hebben ze mogelijk indirect bijgedragen aan de uitbraak van latere revoltes. Voor een goed begrip van Perzisch Egypte is een gedetailleerde reconstructie van het vroegste verzet dus onmisbaar. Ten tweede waren de opstanden van 521 en

487/86 v.C. verbonden aan bredere politieke problemen in West-Azië: in 522-521 v.C. kwam niet alleen Egypte maar een groot deel van het Perzische Rijk in opstand en kort na 487/86 v.C. braken er revoltes uit in Perzisch Irak. Een reconstructie van de gebeurtenissen in Noord-Afrika is dus noodzakelijk voor een goed begrip van het Perzische Rijk als geheel. Het huidige proefschrift poogt hieraan bij te dragen.

Het proefschrift is opgedeeld in zes hoofdstukken. **Hoofdstuk 1** geeft een introductie tot Perzisch Egypte en de wijze waarop de Egyptische opstanden tot dusver behandeld zijn in de secundaire literatuur. Het vat tevens de doelstellingen en de opzet van de studie samen. **Hoofdstuk 2** geeft een overzicht van de bronnen die vandaag de dag gebruikt kunnen worden om de Egyptische opstanden te reconstrueren. Eerdere studies hebben vooral veel aandacht besteed aan Griekse teksten. Zulke teksten dateren uit de vijfde eeuw v.C. en later en werden veelal opgeschreven door mannen die buiten de grenzen van het Perzische Rijk woonden of die na de val van het Rijk leefden. Hoewel de teksten waardevolle informatie over de Perzische Periode bevatten, hebben ze ook hun beperkingen. Zo is het niet altijd duidelijk wanneer de opstanden plaatsgevonden zouden hebben en hoelang ze duurden, welke delen van Egypte door de opstanden getroffen werden of waarom het verzet überhaupt ontstond. Om zulke onderwerpen te verhelderen zijn bronnen die gelijktijdig zijn met en afkomstig zijn uit het Perzische Rijk cruciaal. Deze bronnen omvatten onder andere papyri en ostraca uit Egypte, spijkerschrifttabletten uit Irak en koningsinscripties uit Iran. Het huidige proefschrift beargumenteert dat zulke bronnen ons begrip van de Egyptische opstanden significant kunnen veranderen.

Hoofdstukken 3 en 4 zoomen specifiek in op de opstanden van 521 en 487/86 v.C. In het geval van de eerste opstand is historiciteit een belangrijk discussiepunt: sommige historici twijfelen of er wel een Egyptische opstand is geweest in de jaren twintig van de zesde eeuw v.C. **Hoofdstuk 3** beargumenteert dat er nu voldoende bronnen beschikbaar zijn waaruit geconcludeerd kan worden dat de opstand heeft plaatsgevonden. De opstand begon waarschijnlijk in 521 v.C. en werd mogelijk pas in 519 of 518 v.C. neergeslagen. Dit betekent dat de opstand een serieuze bedreiging was voor de Perzische koning Darius I, die onrusten in andere delen van het Rijk binnen een aantal maanden wist neer te slaan. Tussen 521 en ca. 518 v.C. claimde een zekere Petubastis Seheribre de koning van Egypte te zijn. **Hoofdstuk 4** neemt de chronologische reconstructie van de opstand van 487/86 v.C. onder de loep. Hoewel de opstand vaak naar 486 v.C. gedateerd wordt, beargumenteert dit hoofdstuk dat de opstand mogelijk al in 487 v.C. begon. Hij werd pas aan het einde van 485 of in de eerste maanden van 484 v.C. neergeslagen. Gedurende deze periode claimde een zekere Psamtik koning van Egypte te zijn. Daarbij beargumenteert hoofdstuk 4 dat een aantal Egyptische archieven ten einde kwam in ca. 485 v.C. Minstens een van deze archieven was verbonden aan een groep Egyptenaren

die de regering van de rebellenkoning Psamtik erkende. De situatie in Egypte vertoont hierbij opmerkelijke parallellen met de situatie in Zuid-Irak, waar na twee revoltes in 484 v.C. een grote hoeveelheid spijkerschriftarchieven eindigden. Ook een aantal van deze archieven waren verbonden aan families die de regeringen van de betreffende rebellenkoningen erkenden. Wat het lot van de archiefhouders was, blijft onzeker.

De chronologische reconstructies van hoofdstukken 3 en 4 vormen het fundament voor hoofdstuk 5. **Hoofdstuk 5** neemt de geografische en sociale context van de eerste twee opstanden onder de loep. Ten eerste worden de opstanden van 521 en 487/86 v.C. dikwijls omschreven als “Delta revoltes”; met andere woorden, de revoltes zouden primair ontstaan zijn en impact hebben gehad in de Nijldelta van Egypte. Een belangrijke reden voor deze aanname is dat de opstanden van ca. 463 v.C. en later door zowel Griekse als Egyptische teksten met de Nijldelta verbonden kunnen worden. Hoofdstuk 5 beargumenteert daarentegen dat Egyptische bronnen uit de laat zesde en vroeg vijfde eeuw v.C. een ander verhaal vertellen. Zo ontstond de opstand van 521 v.C. waarschijnlijk in de Zuidelijke Oase van de Westelijke Woestijn. Van daaruit verspreidde hij zich naar Herakleopolis en Memphis in het noorden van de Nijlvallei. De opstand van 487/86 v.C. beïnvloedde op zijn beurt de nederzettingen van Hou en Thebe in Opper-Egypte. Het is zelfs mogelijk dat rebellen actief waren rondom Elefantine aan de zuidelijkste grens van de Egyptische provincie. In hoeverre de opstanden van 521 en 487/86 v.C. de Nijldelta beïnvloedden, blijft echter onzeker. Ten tweede wordt er vaak gesproken over “de Egyptenaren” die in opstand kwamen, waarbij er weinig tot geen poging wordt gedaan om de identiteit van de Egyptische rebellen te achterhalen. Hoewel de beschikbare bronnen ons slechts een incompleet beeld van de opstanden geven, beargumenteert hoofdstuk 5 dat de opstand van 521 v.C. op zijn minst door een aantal hooggeplaatste Egyptische ambtenaren in het noorden van de Nijlvallei erkend werd. De opstand van 487/86 v.C. werd op zijn beurt erkend door leden van de Egyptische “middenklasse” in het zuiden, die verbonden waren aan de tempel van Amon in Thebe. Perzische functionarissen en hun Egyptische ondergeschikten bleven daarentegen de regeringen van de Perzische koningen erkennen. Kortom, hoewel de eerste twee opstanden grote delen van (zuidelijk) Egypte beïnvloedden, werden ze niet door alle bevolkingsgroepen gesteund.

Hoofdstuk 6 vormt het laatste hoofdstuk van het proefschrift. Het vat de belangrijkste conclusies van de voorgaande hoofdstukken samen. Tevens bespreekt het de mogelijke oorzaken en gevolgen van de Egyptische opstanden – een onderwerp waar nog veel ruimte is voor verder onderzoek. In de loop der jaren zijn er verschillende oorzaken voor het Egyptische verzet gesuggereerd: deze variëren van Egyptisch nationalisme en xenofobie tot een Perzisch wanbeleid in Noord-Afrika wat tot voedseltekorten en uiteindelijk tot hongersnoden geleid zou hebben. Hoewel zulke elementen een rol

gespeeld kunnen hebben in het Egyptische verzet benadrukt hoofdstuk 6 dat hypothesen over oorzaken de specifieke geografische en sociale context van elke opstand in acht moeten nemen. Op basis van de conclusies van hoofdstukken 3 tot en met 5 kan er bijvoorbeeld geopperd worden dat de opstand van 521 v.C., die in de Zuidelijke Oase plaatsvond, het Perzische beleid jegens Opper-Egypte veranderde. Bepaalde uitwassen van dit beleid hebben mogelijk voor ongenoegen gezorgd bij Egyptische groepen in de zuidelijke Nijlvallei. Deze groepen lijken op hun beurt de opstand van 487/86 v.C. gesteund te hebben. Ook is het mogelijk dat de opstand van 487/86 v.C. gevolgd werd door een nog verdergaande hervorming van zuidelijk Egypte, wat toekomstige revoltes moest voorkomen. Dit zou een verklaring kunnen zijn voor het feit dat de derde opstand in ca. 463 v.C. niet in het zuiden maar in de noordelijke Nijldelta begon. Zolang het Egyptische bronnenmateriaal schaars en onevenredig verdeeld is, blijven zulke reconstructies noodzakelijkerwijs hypothetisch. Maar ze brengen ons wellicht dichterbij een begrip van Perzisch Egypte dan hypothesen die de opstanden (impliciet) behandelen als vergelijkbare gebeurtenissen in een onveranderlijk Perzisch Egypte. Het is te hopen dat verder onderzoek en toekomstige vondsten uit het voormalige gebied van het Perzische Rijk ons begrip van de Egyptische opstanden, en de gevolgen die zij zowel binnen als buiten Egypte hadden, zullen verbeteren.